

УДК 581.524

Ст. наук. співроб. В.П. Ткачик, канд. біол. наук –  
Інститут екології Карпат НАН України

**ФЛОРО-РОСЛИННІ КОМПЛЕКСИ *FAGUS SYLVATICA* L.  
У ЗАПОВІДНОМУ УРОЧИЩІ "ПІДКАМІНЬ"  
ТА КОМПЛЕКСНІЙ ПАМ'ЯТЦІ ПРИРОДИ "ТРИНІГ"  
(ЛЬВІВСЬКІ ГОЛОГОРИ)**

Висвітлено результати вивчення флоро-рослинних комплексів *Fagus sylvatica*, які охороняються у заповідному урочищі "Підкамінь" та в комплексній пам'ятці природи (КПП) "Триніг" (Львівські Гологори). Проаналізовано види фагетальної світи з географічної позиції. Наведено інші види та рослинні угруповання, які охороняються в урочищі "Підкамінь" та в КПП "Триніг".

**Ключові слова:** флоронаселення, рослинність, асоціація, угруповання, охорона.

*Senior research officer V.P. Tkachyk –  
Institute of Ecology of the Carpathians NAS of Ukraine*

**The floro-vegetation complexes *Fagus sylvatica* L. of the "Pidkamin"  
reserve and of the "Trynih" Nature Complex Memorial  
(Lviv Holohory region)**

The result of studying of the flora complexes *Fagus sylvatica* L. is given for protected areas "Pidkamin" nature reserve and "Trynih" nature complex monument (Lviv Holohory region). The species for *Fagus* according are analyzed in geographical position. Other species and vegetation communities are analyzed for named protected areas.

**Keywords:** flora composition, vegetation, association, composition, protection.

*Fagus sylvatica* L. – неморально-монтанний елемент [3], поширення якого в Україні здебільшого пов'язане з Карпатами і Західним Волино-Поділлям (до р. Збруч) [1]. Разом з *Fagus sylvatica* на Волино-Поділля розповсюджується комплекс монтанних та неморально-монтанних видів, які є елементами фагетальної світи [2, 5]. У Гологорах, що вузьким пасмом простягаються між Малим Поліссям і Поділлям, *Fagus sylvatica* має острівне поширення. У східній частині Гологір флоро-рослинні комплекси *Fagus sylvatica* охороняються у заповідному урочищі "Підкамінь" та в комплексній пам'ятці природи (КПП) "Триніг" (Львівська обл., Бродівський р-н).

Флоро-рослинний комплекс – це певна сукупність подібних асоціацій і видів рослин, що їх формують. Дослідження здійснено у літній період методом детально-маршрутних обстежень заповідних територій. Назви асоціацій встановлено методом Браун-Бланке [6, 7].

Дослідженнями встановлено, що у заповідних об'єктах "Підкамінь" і "Триніг" є угруповання 4 асоціацій з домінуванням *Fagus sylvatica*, а саме: *Lusulo pilosae*-Fagetum W. Matuszkiewicz et A. Matuszkiewicz 1973, *Carici pilosae*-Fagetum Oberdorfer 1957, *Dentario glandulosae*-Fagetum W. Matuszkiewicz et Pol. 1955, *Mercuriali*-Fagetum Cel. 1962.

У заповідному урочищі "Підкамінь" флоро-рослинний комплекс *Fagus sylvatica* формують три асоціації: *Lusulo pilosae*-Fagetum, *Carici pilosae*-Fagetum та *Dentario glandulosae*-Fagetum, у складі яких нараховано 59 видів, зокрема 11 видів монтанного флоро-географічного комплексу (табл., описи 1-4).

У заповідному урочищі "Підкамінь", крім бучин, ми описали лінійні угруповання високих трав асоціації *Petasitetum hybridi* Oberdorfer 1949 та угруповання *Eupatorium cannabinum* L., які сформувалися на березі потоку у розширеннях днища яру. Тут же та на освітлених ділянках лісу (вікнах) ми виявили ще низку видів. Крім *Petasites hybridus* (L.) Gaerth. і *Eupatorium cannabinum*, це *Astragalus glycyphyllos* L., *Euphorbia platyphyllos* L., *Geum rivale* L., *Lunaria rediviva* L., *Lycopus europaeus* L., *Neottia nidus-avis* (L.) Rich., *Sambucus nigra* L., *Scirpus sylvaticus* L., *Solanum dulcamara* L., *Stellaria nemorum* L., *Caltha palustris* L. Загалом у заказнику встановлене зростання 72 видів вищих судинних рослин.

**Табл. 1. Флоро-рослинні комплекси *Fagus sylvatica* L. в заповідному урочищі "Підкамінь" та комплексній пам'ятці природи "Триніг"**

| Назва заповідного об'єкта:                         | Ур. "Підкамінь" |   |   |   | КПП "Триніг" |   |       |
|----------------------------------------------------|-----------------|---|---|---|--------------|---|-------|
| № опису **:                                        | 1               | 2 | 3 | 4 | 5            | 6 | 7     |
| <b>Домінанти:</b>                                  |                 |   |   |   |              |   |       |
| <i>Fagus sylvatica</i> L.                          | 5***            | 5 | 5 | 5 | 4            | 5 |       |
| <i>Carpinus betulus</i> L.                         | 4               |   | 0 | 4 |              |   | 5**** |
| <b>Характерні види асоціацій:</b>                  |                 |   |   |   |              |   |       |
| <i>Luzula pilosa</i> (L.) Willd                    | 1               |   |   |   |              |   | 0*    |
| <i>Carex pilosa</i> Scop.                          |                 | 1 |   |   |              |   |       |
| <i>Dentaria glandulosa</i> Waldst. et Kit.         |                 |   | 0 | 1 | 1            |   |       |
| <i>Mercurialis perennis</i> L.                     |                 |   |   |   |              | 3 |       |
| <b>Види монтанного комплексу:</b>                  |                 |   |   |   |              |   |       |
| <i>Acer pseudoplatanus</i> L.                      | 1               |   |   |   |              |   | 0*    |
| <i>Aruncus vulgaris</i> Rafin                      |                 |   | 1 |   |              |   |       |
| <i>Cardamine impatiens</i> L.                      |                 |   |   |   | 0            |   |       |
| <i>Cystopteris fragilis</i> (L.) Bernh. M          |                 |   |   | 0 | 0            |   |       |
| <i>Gymnocarpium dryopteris</i> (L.) Newm.          |                 |   | 0 | 0 |              |   |       |
| <i>Hedera helix</i> L.                             |                 |   | 1 | 1 |              |   |       |
| <i>Isopyrum thalictroides</i> L.                   |                 |   |   | 0 |              |   |       |
| <i>Lysimachia nemorum</i> L.                       | 0               |   |   |   |              |   |       |
| <i>Phagopteris connectilis</i> (Michx.) Watt       |                 |   |   | 0 |              |   |       |
| <i>Polystichum lonchitis</i> (L.) Roth             |                 |   | 0 | 0 |              |   |       |
| <i>Ranunculus lanuginosus</i> L.                   |                 |   |   | 0 |              |   |       |
| <i>Veronica montana</i> L.                         |                 |   |   | 0 |              |   |       |
| <b>Інші види:</b>                                  |                 |   |   |   |              |   |       |
| <i>Acer platanoides</i> L.                         | 1               |   | 2 | 0 |              |   | 0*    |
| <i>Actaea spicata</i> L.                           |                 |   | 0 | 0 |              |   |       |
| <i>Adoxa moschatellina</i> L.                      | 1               |   |   |   |              |   |       |
| <i>Aegopodium podagraria</i> L.                    | 1               |   | 1 | 1 |              | 2 | 1     |
| <i>Ajuga reptans</i> L.                            | 0               |   | 0 | 0 |              |   |       |
| <i>Alliaria petiolata</i> (Bieb.) Cavara et Grande |                 |   |   |   | 1            | 0 |       |
| <i>Anemone nemorosa</i> L.                         | 0               |   |   | 0 |              | 0 | 0     |

\*\* Назви асоціацій, угруповань: 1 – *Lusulo pilosae*-Fagetum; 2 – *Carici pilosae*-Fagetum; 3,4,5 – *Dentario glandulosae*-Fagetum; 6 – *Mercuriali*-Fagetum; 7 – *Carpinetum galeobdolosum*.

\*\*\* Комбінований показник проєкційного вкриття видом ґрунту (світлової повноти дерев головної синузії, зімкнення підросту і підліску) та рясності наведено за асиметричною нерівнодистанційною шкалою Б.М. Міркіна [4] з доповненням її показником "0" – вид трапляється дуже рідко і створює проєкційне вкриття ґрунту 1 % і менше.

\*\*\*\* Види, які на території КПП "Триніг" зростають тільки у грабняку зеленчуковим, позначені \*.

|                                                  |   |   |   |   |   |   |    |
|--------------------------------------------------|---|---|---|---|---|---|----|
| <i>Asarum europaeum</i> L.                       |   |   |   | 1 | 1 | 1 | 1  |
| <i>Athyrium filix-femina</i> (L.) Roth           | 1 |   | 0 | 1 | 0 |   |    |
| <i>Campanula patula</i> L.                       |   |   |   |   | 0 |   |    |
| <i>Campanula rapunculoides</i> L.                |   |   |   |   | 0 |   |    |
| <i>Carex digitata</i> L.                         | 1 |   |   |   | 1 |   |    |
| <i>Carex sylvatica</i> Huds.                     | 0 |   |   |   |   |   |    |
| <i>Cerasus avium</i> Moench                      |   | 0 |   |   |   |   | 0* |
| <i>Chamaerion angustifolium</i> (L.) Holub       |   |   |   |   | 0 |   |    |
| <i>Chelidonium majus</i> L.                      |   |   |   |   |   | 0 |    |
| <i>Circaea luteniana</i> L.                      |   | 0 |   |   |   |   |    |
| <i>Corylus avellana</i> L.                       | 1 |   |   |   |   |   |    |
| <i>Daphne mezereum</i> L.                        |   |   | 0 |   |   |   |    |
| <i>Dryopteris carthusiana</i> (Vill.) H.P. Fuchs |   |   |   | 1 |   |   |    |
| <i>Dryopteris cristata</i> (L.) A. Gray          |   |   | 0 | 0 | 0 |   |    |
| <i>Dryopteris filix-mas</i> (L.) Schott          | 0 | 4 | 1 | 0 | 0 | 1 | 1  |
| <i>Epilobium collinum</i> C.C. Gmel.             |   |   |   |   | 0 |   |    |
| <i>Epipactis helleborine</i> (L.) Crantz         |   |   |   |   | 0 |   |    |
| <i>Equisetum sylvaticum</i> L.                   |   | 0 |   |   |   |   |    |
| <i>Euonymus europaea</i> L.                      |   |   |   | 0 |   |   |    |
| <i>Euonymus verrucosa</i> Scop.                  | 0 |   |   | 1 | 1 |   |    |
| <i>Fraxinus excelsior</i> L.                     | 0 |   |   | 0 |   |   |    |
| <i>Galeobdolon luteum</i> Huds.                  | 5 |   | 1 | 2 |   | 5 | 5  |
| <i>Galium odoratum</i> (L.) Scop.                | 1 |   | 4 | 2 | 0 | 1 |    |
| <i>Geranium robertianum</i> L.                   |   |   | 1 | 1 | 1 | 0 |    |
| <i>Geum urbanum</i> L.                           |   |   |   |   | 0 | 0 |    |
| <i>Hepatica nobilis</i> Mill.                    |   |   |   | 0 |   |   |    |
| <i>Hypericum perforatum</i> L.                   |   |   |   |   | 0 |   |    |
| <i>Impatiens noli-tangere</i> L.                 |   |   | 1 |   |   |   |    |
| <i>Impatiens parviflora</i> DC.                  |   |   |   |   |   |   | 1* |
| <i>Lamium maculatum</i> L.                       |   |   |   |   |   | 2 | 0  |
| <i>Lathyrus vernus</i> (L.) Bernh.               | 0 |   |   | 0 |   |   |    |
| <i>Majanthemum bifolium</i> (L.) F.W. Schmidt    | 1 |   |   |   | 0 |   |    |
| <i>Melandrium dioicum</i> (L.) Cass et Germ      |   | 0 |   |   | 0 |   |    |
| <i>Milium effusum</i> L.                         |   |   | 0 | 0 | 0 |   | 0  |
| <i>Moehringia trinervia</i> (L.) Clairv.         |   |   | 0 |   |   |   | 1* |
| <i>Mycelis muralis</i> (L.) Durmort.             |   |   |   |   | 1 |   |    |
| <i>Oxalis acetosella</i> L.                      | 1 |   | 0 | 1 |   |   |    |
| <i>Picea abies</i> (L.) Karst.                   | 1 |   |   |   |   |   |    |
| <i>Platanthera chlorantha</i> (Cust.) Reichenb.  | 0 |   |   |   |   |   |    |
| <i>Poa nemoralis</i> L.                          | 0 |   |   |   |   |   |    |
| <i>Poa pratensis</i> L.                          |   |   |   |   | 0 |   |    |
| <i>Polygonatum multiflorum</i> (L.) All.         |   |   |   |   |   |   | 0* |
| <i>Populus tremula</i> L.                        |   |   |   |   |   | 1 |    |
| <i>Pulmonaria obscura</i> Dumort.                | 0 |   |   | 0 |   |   | 0* |
| <i>Quercus robur</i> L.                          |   |   |   | 1 |   | 1 |    |
| <i>Ranunculus acris</i> L.                       |   |   |   |   | 0 |   |    |
| <i>Rubus idaeus</i> L.                           |   |   |   |   | 0 |   |    |
| <i>Rubus nessensis</i> W. Hall                   |   |   | 0 |   |   |   |    |
| <i>Rumex sylvestris</i> (Lam.) Wallr.            |   |   |   |   | 0 |   |    |
| <i>Sambucus nigra</i> L.                         |   |   |   |   |   | 0 | 0  |
| <i>Sambucus racemosa</i> L.                      | 0 |   |   |   | 0 |   |    |

|                                                      |           |          |           |           |           |           |           |
|------------------------------------------------------|-----------|----------|-----------|-----------|-----------|-----------|-----------|
| <i>Sanicula europaea</i> L.                          | 0         |          | 0         |           |           |           |           |
| <i>Scrophularia nodosa</i> L.                        |           |          |           |           | 0         |           | 0         |
| <i>Stachys sylvatica</i> L.                          |           |          |           |           | 1         |           | 0         |
| <i>Stellaria holostea</i> L.                         | 1         |          |           |           |           | 1         | 1         |
| <i>Swida sanguinea</i> (L.) Opiz.                    | 0         |          |           |           | 0         |           |           |
| <i>Tilia cordata</i> Mill.                           |           |          | 1         |           |           |           |           |
| <i>Turritis glabra</i> L.                            |           |          |           |           | 1         |           |           |
| <i>Ulmus glabra</i> Huds.                            |           |          |           | 1         |           |           | 0*        |
| <i>Urtica dioica</i> L.                              |           |          | 0         |           | 1         | 0         |           |
| <b>Кількість видів в угрупованні:</b>                | <b>30</b> | <b>7</b> | <b>26</b> | <b>34</b> | <b>34</b> | <b>18</b> | <b>21</b> |
| <b>Кількість видів у флоро-рослинному комплексі:</b> | <b>59</b> |          |           |           | <b>43</b> |           | <b>21</b> |

Флоро-рослинний комплекс *Fagus sylvatica* у КПП "Триніг" сформований угрупованнями двох асоціацій: Dentario glandulosae-Fagetum та Mercuriali-Fagetum. У їхньому складі нараховано 43 види. Із них до монтанного флоро-географічного комплексу належать тільки три види (табл., описи 5,6).

На частині території КПП "Триніг" поширений грабняк зеленчуковий, флоронаселення якого вносить малу частку в урізноманітнення флоронаселення цієї пам'ятки природи – 9 видів (табл., опис 7). Більше урізноманітнення флоронаселення відбувається за рахунок видів, які поселяються у місцях виходу на денну поверхню материнських порід, що є геологічною пам'яткою природи. Тут, зокрема, зростають *Asplenium trichomanes* L., *Bellis perennis* L., *Carex vulpina* L., *Dactylis glomerata* L. *Festuca rubra* L. s. str., *Fragaria vesca* L., *Glechoma hederacea* L., *Leucanthemum vulgare* Lam., *Mentha arvensis* L., *Plantago major* L., *Poa nemoralis* L. *Tilia cordata* Mill. (на вершині скелі), *Scrophularia umbrosa* Dumort., *Sedum acre* L., *S. ruprechtii* (Jalas) Omelcz., *Stellaria nemorum*, *Veronica chamaedrys* L., *Veronica serpyllifolia* L., *Verbascum lychnitis* L. *Viola arvensis* Murr.

Загалом у КПП "Триніг" зростає 72 види судинних рослин, тобто така ж кількість, як і в заповідному урочищі "Підкамін".

Вивчені природно-заповідні об'єкти мають важливе значення для збереження комплексу видів фагетальної світи, а також як місця зростання низки видів рослин, занесених до Червоної книги України, зокрема: *Epipactis helleborine*, *Lunaria rediviva*, *Neottia nidus-avis*, *Platanthera chlorantha*.

## Література

1. **Ивченко И.С.** Семейство 44. Буковые (Букові) – Fagaceae: Определитель высших растений Украины. – К. : Вид-во "Наук. думка", 1991. – С. 60-61.
2. **Малиновский А.К.** Монтанный элемент флоры Украинских Карпат. – К. : Вид-во "Наук. думка", 1991. – 240 с.
3. **Малиновський К.А.** Рослинність високогір'я Українських Карпат. – К. : Вид-во "Наук. думка", 1980. – 279 с.
4. **Миркин Б.М., Розенберг Г.С., Наумова Л.Г.** Словарь понятий и терминов современной фитоценологии. – М. : Изд-во "Наука", 1989. – 208 с.
5. **Ткачик В.П.** Флора Прикарпаття. – Львів : Вид-во НТШ, 2000. – 254 с.
6. **Matuszkiewicz W.** Przewodnik do oznaczania zbiorowisk roślinnych Polski. – Warszawa : PWN, 1981. – 198 s.
7. **Moravec J.M.** A kolektiv. Rostlinná společenstva České Socialistické republiky a jejich ohrožení // Severočeskou přírodou (Litoměřice). – Příloha. – 1983. – I. – 138 s.